

Suvremene visokoškolske knjižnice: zadaće i poslanja

Sušilović, Sanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:144377>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij Informatologije

Sanja Sušilović

Suvremene visokoškolske knjižnice: zadaće i poslanja

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sanjica Faletar Tanacković

Sumentor: dr. sc. Darko Lacović, poslijedoktorand

Osijek, 2015.

SAŽETAK

Cilj rada je dati kratki teorijski pregled poslanja i zadaća koje trebaju ispuniti visokoškolske knjižnice. Poslanje visokoškolske knjižnice mora biti u skladu s poslanjem visokoškolske ustanove u kojoj ona djeluje, a to znači pružanje podrške nastavi i znanstvenoistraživačkom radu. Osnovne zadaće visokoškolskih knjižnica obuhvaćaju prikupljanje, stručnu obradu, pohranu/arhiviranje građe, osiguravanje pristupa građi, razvijanje informacijske pismenosti korisnika, izradu informacijskih pomagala, informacijske usluge, zaštitu građe te izradu pravilnika i dokumentacije o poslovanju knjižnice. Visokoškolske knjižnice imaju uz osnovne i svoje posebne zadaće. Sveučilišna knjižnica obavlja poslove matične djelatnosti, tj. bavi se organizacijom i koordinacijom zadaća koje ispunjavaju fakultetske i ostale visokoškolske knjižnice koje se nalaze u sveučilišnom knjižničnom sustavu. Posebne zadaće fakultetskih knjižnica su koordiniranje izgradnje fondova, izrada zapisa o fondu, izrada kataloga, biltena prinova, formalna, sadržajna i analitička obrada građe, suradnja sa srodnim knjižnicama, praćenje izdavačke djelatnosti u Hrvatskoj i na fakultetu, zamjena publikacija s drugim institucijama i rad s korisnicima. Budući da je danas dostupan velik broj digitalnih informacija, visokoškolske knjižnice nisu jedine koje omogućuju pristup znanju. Zato je potrebna suradnja među srodnim knjižnicama radi njihovog bržeg razvoja, ali i suradnja knjižnica s korisnicima (npr. studentima, nastavnicima, zaposlenicima) i odjelima za informacijske znanosti.

Za potrebe rada sadržajno je analizirano dvadeset i pet mrežnih stranica visokoškolskih knjižnica u Hrvatskoj. Analizirana su poslanja i misije, vizije, ciljevi, zadaće i vrijednosti. Rezultati analize pokazali su da na mrežnim stranicama visokoškolskih knjižnica dvanaest knjižnica navodi zadaće, osam knjižnica spominje ciljeve, sedam knjižnica opisuje poslanje ili misiju, četiri knjižnice navode viziju, a samo jedna knjižnica navodi vrijednosti.

Ključne riječi: visokoškolske knjižnice, poslanje, zadaće, analiza, Hrvatska

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. VISOKOŠKOLSKE KNJIŽNICE	2
2.1. Podjela visokoškolskih knjižnica	Error! Bookmark not defined.
2.2. Poslanje, ciljevi i zadaće	4
2.2.1. Zadaće visokoškolskih knjižnica	4
2.3. Suradnja knjižnica	7
3. ANALIZA MREŽNIH STRANICA VISOKOŠKOLSKIH KNJIŽNICA	9
4. ZAKLJUČAK	14
5. LITERATURA	15

1. UVOD

Zadatak je ovog rada utvrditi poslanje ili misiju, zadaće, ciljeve, viziju i vrijednosti visokoškolskih knjižnica te kroz analizu mrežnih stranica hrvatskih visokoškolskih knjižnica uvidjeti koliko se često navedene kategorije pojavljuju na mrežnim stranicama i koliko su u skladu s onime što se navodi u korištenoj literaturi.

U prvom dijelu rada definiraju se i navode vrste visokoškolskih knjižnica. Uspoređuje se poslanje odnosno djelovanje visokoškolskih knjižnica u prošlosti i danas te se spominju razlozi i načini suradnje s drugim institucijama. Tradicionalna uloga knjižnica se promijenila te se poslanje suvremenih knjižnica treba oblikovati prema interesima i potrebama korisnika. Objašnjava se odnos visokoškolskih knjižnica s nadređenim ustanovama, poput visokoškolske ustanove i sveučilišne knjižnice. Osim toga u zasebnom potpoglavlju opisuju se osnovne zadaće visokoškolskih knjižnica kao što su: nabava knjižnične građe, osiguravanje korištenja građe, izrada informacijskih pomagala, formalna i sadržajna obrada građe, pružanje informacijskih usluga, pohrana i zaštita građe, izrada pravilnika i dokumentacije o poslovanju knjižnice. Isto tako navode se posebne zadaće sveučilišnih i fakultetskih knjižnica te se opisuje izgradnja fondova u visokoškolskim knjižnicama i rad s korisnicima koji podrazumijeva educiranje korisnika informacijskoj pismenosti. U drugom dijelu rada analizirane su mrežne stranice visokoškolskih knjižnica u Hrvatskoj te se donose spoznaje iz provedene sadržajne analize.

2. VISOKOŠKOLSKE KNJIŽNICE

Prema Standardima za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj visokoškolske knjižnice su „samostalne organizacijske jedinice u sastavu sveučilišta ili posebne stručne organizacijske jedinice u sastavu fakulteta.“¹ One predstavljaju institucije čije su osnovne zadaće prikupljanje, stručna obrada, pohrana/arhiviranje, osiguravanje pristupa građi. U tim zadaćama, odnosno u poslanju je potrebno objasniti kojim se informacijama i kome želi osigurati pristup, iako većina poslanja ne navodi te informacije. Pristup se osigurava svim članovima visokih učilišta (studentima, nastavnicima i stručnim suradnicima na sveučilištu, upravi), članovima drugih znanstveno-nastavnih jedinica i članovima šire društvene zajednice koji se bave znanstvenim i stručnim radom. Pristup se može odnositi na ulazak u knjižnicu ili korištenje jedinica građe putem međuknjižnične posudbe. Informacije kojima se osigurava pristup su tiskana i elektronička građa, elektroničke baze podataka i mrežni informacijski izvori. Visokoškolske knjižnice daju na korištenje dokumente i informacije znanstvenog, obrazovnog i opće kulturnog karaktera. S obzirom da predstavljaju komunikacijska središta za posredovanje znanstvenih, stručnih publikacija i informacija, sastavni su dio znanstveno-nastavne i istraživačke infrastrukture.

2.1. Podjela visokoškolskih knjižnica

Visokoškolske knjižnice dijele se na knjižnice općeznanstvenog i specijalnog tipa. Ta podjela je zasnovana na sadržaju zbirki ali i organizaciji informacijsko-referalnih usluga. Općeznanstvenim knjižnicama pripadaju sveučilišna i veleučilišna knjižnica. Kao matična knjižnica u odnosu na ostale visokoškolske knjižnice uključene u knjižnični sustav, ona brine o njegovoj uspostavi i funkcioniranju te koordinira nabavu, međuknjižničnu posudbu, izlučivanje građe i izradu bibliografija. U Hrvatskoj postoji više decentraliziranih knjižničnih sustava gdje sveučilišne knjižnice predstavljaju matične knjižnice koje povezuju i koordiniraju rad fakultetskih knjižnica i knjižnica samostalnih znanstvenih instituta odnosno ostalih jedinica sveučilišnog knjižničkog sustava. Također i sveučilišne knjižnice mogu imati svoju matičnu ustanovu, tj. matičnu knjižnicu, kao što je to primjer s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom

¹ Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, (1990), str. 1.
URL:
https://www.fer.hr/download/repository/Standardi_za_visoko%C5%A1kolske_knji%C5%BEnice_u_RH_iz_1990.pdf (2015-06-28)

u Zagrebu u kojoj njen sveučilišni odjel predstavlja središnju knjižnicu Sveučilišta u Zagrebu. Sveučilišna knjižnica se financira kao knjižnica dvojnog tipa ukoliko preuzme funkciju javne knjižnice koja je namijenjena svim strukturama stanovništva pojedinog grada ili regije.²

Fakultetska knjižnica je knjižnica specijalnog tipa i ona može biti knjižnica visoke škole ili umjetničke akademije. Fakultetska knjižnica može biti organizirana kao središnja knjižnična služba fakulteta sa ili bez odjelnih knjižnica. Budući da je svrha fakultetske knjižnice srodna svrsi fakulteta odnosno sveučilišta, njene planove i programe ocjenjuje i odobrava znanstveno-nastavno vijeće fakulteta koje ih prosljeđuje na usvajanje nadležnom upravnom tijelu i matičnoj sveučilišnoj knjižnici. Odjelne knjižnice mogu biti knjižnice odsjeka, odjela, instituta, zavoda, seminara, katedara i sl. te sadržajem svojih zbirki i informacijskim pomagalicama mogu unaprijediti znanstveno-nastavni rad. Ukoliko ne postoji fakultetska knjižnica, potrebno je povezati djelovanje odjelnih knjižnica u jednu cjelinu te osnovati središnju knjižničnu službu, čitaonicu s referentnom zbirkom i zbirkom udžbenika i priručnika.³

Visokoškolske knjižnice su povezane s radom svoje matične ustanove te u skladu s njom neprestano usklađuju svoje djelovanje. Djelovanje visokoškolskih ustanova je propisano zakonima i propisima, a također je određeno domaćim i međunarodnim standardima. U skladu s ciljevima i zahtjevima nastavnog i znanstvenog rada visokoškolskih ustanova, njihove knjižnice određuju svoje poslanje u koje je ugrađeno poslanje matične institucije. Tako se politika rada visokoškolske knjižnice poklapa s politikom rada visokoškolske ustanove pri čemu je njihova temeljna zadaća dobrobit korisnika (kod visokoškolske knjižnice to se prvenstveno odnosi na pravo pristupa građi i informacijama te njihov slobodan prijenos). Visokoškolska knjižnica obavještava svoju matičnu knjižnicu i druge državne institucije o svom radu u godišnjem izvješću koje treba biti dostupno na mrežnom mjestu knjižnice. Ishodi djelovanja visokoškolske knjižnice utvrđuju se u skladu s njenim poslanjem i poslanjem matične ustanove, a također se može provesti usporedba kvalitete rada više knjižnica s visokih učilišta uspostavom zajedničkog sustava procjene kvalitete.⁴

2.2. Poslanje, ciljevi i zadaće

² Usp. Isto, str. 2.

³ Usp. Isto, str. 3.

⁴ Usp. Petr Balog, Kornelija. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek : Filozofski fakultet, 2010. Str. 118. – 122.

Poslanje visokoškolskih knjižnica općenito se odnosi na uspješno pružanje podrške nastavi i znanstvenom radu za određene skupine korisnika. Ono sadrži ciljeve i zadaće, a osnovne zadaće visokoškolskih knjižnica su prikupljanje, stručna obrada, pohrana i osiguravanje pristupa građi. Poslanje opisuje svrhu knjižnica koja se određuje tako da pridonosi poslanju matične ustanove. U poslanju također treba objasniti što tu instituciju čini različitom od ostalih njoj sličnih ustanova. Jednokratno ispunjenje pojedine zadaće ne može dovesti do ispunjavanja poslanja, jer se radi o kontinuiranom naporu. Zato svi zaposlenici u knjižnicama moraju biti upoznati s poslanjem i pozivati se na njega u svom svakodnevnom radu. Zaposlenici trebaju razumjeti zašto određene poslove rade na određeni način. Knjižnice mogu mjeriti stupanj zadovoljstva korisnika unutar okvira postavljenih vlastitim poslanjem, ali je preporučljivo redefinirati poslanje u skladu s potrebama i željama korisnika. Zato uspješnost poslanja ne ovisi samo o tome je li poslanje ispunjeno, nego je li u skladu s potrebama korisnika.⁵

Sve visokoškolske knjižnice imaju zadaće osigurati pristup građi i informacijama i pomoći korisnicima u pronalaženju informacija. Ciljevi izražavaju opće uvjete koji se očekuju u budućnosti, a zadaće konkretne uvjete koji su mjerljivi u određenom vremenskom razdoblju. Zadaće je za razliku od ciljeva moguće mjeriti jer je moguće procijeniti jesu li se zacrtane zadaće u određenom trenutku ostvarile. Ukoliko zaposlenici imaju tjedne i mjesečne zadatke, nadređenom osoblju je lakše ocijeniti u kojem su opsegu i kako ispunjeni.⁶

2.2.1. Zadaće visokoškolskih knjižnica

Osnovne (opće) zadaće svih knjižnica, tj. knjižničnog osoblja su nabava knjižnične građe prema javno objavljenim smjernicama za nabavu, potrebama korisnika i kvaliteti građe, osiguravanje korištenja građe, obrazovanje korisnika odnosno razvijanje informacijske pismenosti, izrada informacijskih pomagala, formalna i sadržajna obrada građe, informacijske usluge, pohrana i zaštita građe, izrada pravilnika i dokumentacije o poslovanju knjižnice.⁷

Visokoškolske knjižnice imaju i svoje posebne zadaće, odnosno svaka vrsta visokoškolske knjižnice ima svoje određene zadaće. Visokoškolske knjižnice surađuju s ostalim knjižnicama visokih učilišta koje su u knjižničnom sustavu sveučilišta ali i izvan njega te

⁵ Usp. Isto, str. 119 – 120.

⁶ Usp. Isto, str. 120.

⁷ Usp. Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. Nav. dj.

zajedno izrađuju skupne kataloge i baze podataka. Visokoškolske knjižnice su specifične po tome što njihovi korisnici svojim publikacijama pridonose stvaranju građe koja pripada knjižnici, pa se tako u njoj pohranjuju završni, diplomski, magistarski i doktorski radovi (u tiskanom i digitalnom obliku).

Sveučilišna knjižnica uglavnom se bavi organizacijom i koordinacijom zadaća koje ispunjavaju fakultetske i ostale visokoškolske knjižnice koje se nalaze u sveučilišnom knjižničnom sustavu, tj. obavlja poslove matične djelatnosti. Ona ih povezuje, omogućuje protokoliranu komunikaciju među njima, surađuje sa svim članicama svog knjižničnog sustava i brine o ostvarivanju ciljeva njihovih djelatnosti te prati njihove nastavne, znanstvene i istraživačke projekte i programe. Sveučilišne odnosno središnje knjižnice također komuniciraju s izdavačima, dobavljačima i agregatorima. Sveučilišna knjižnica planira i organizira izgradnju fondova, pohranu građe u repozitoriju, stručno usavršavanje knjižničara i koordinira središnju informacijsko-referalnu službu i nabavu građe na razini sveučilišta, izdvajanje i omogućavanje dostupnosti građe pohranjene u repozitoriju. Ona također obavlja stručni nadzor, daje savjetodavnu pomoć i poduku te evidentira izdavačku djelatnost fakulteta, instituta i specijalnih knjižnica. Kao matična institucija sveučilišna knjižnica usklađuje stručnu obradu građe, obavlja bibliografsku kontrolu i CIP obradu za sve nakladnike na svom području, uspostavlja i održava središnje datoteke, povezuje mrežne stranice knjižnica uključenih u sveučilišni sustav, osigurava pristup, pretraživanje i održavanje općih i specijalnih baza podataka, sudjeluje u radu odbora Konzorcija za odabir elektroničkih izvora i provodi zajedničke natječajne postupke. Zadaće veleučilišne knjižnice se uglavnom preklapaju sa zadaćama sveučilišne knjižnice.⁸

Posebne zadaće fakultetskih knjižnica obuhvaćaju koordiniranje izgradnje fondova (knjižnica prati potrebe korisnika za znanstvenom i nastavnom građom – ispitna literatura, literatura za seminare, dodiplomske i poslijediplomske studije, referentna građa, izgradnja i dopunjavanje specijalnih zbirki koje su namijenjene znanstvenim područjima koje pokriva fakultet ili institut), izradu zapisa o fondu, izradu kataloga, biltena prinova, formalnu, sadržajnu i analitičku obradu građe, suradnju sa srodnim knjižnicama, praćenje izdavačke djelatnosti u Hrvatskoj i na fakultetu, zamjenu publikacija s drugim institucijama, zaštitu građe od bioloških, fizičkih, kemijskih i mehaničkih oštećenja i rad s korisnicima.

Ukoliko fakultet nema fakultetsku knjižnicu, uz niz odjelnih knjižnica potrebno je organizirati središnju knjižničku službu koja će biti zadužena za koordinaciju izgradnje fondova, obrade građe i vođenje centralnih kataloga na razini fakulteta i organizaciju središnje

⁸ Usp. Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. Nav. dj., str. 2.

informatijsko-referalne službe, studentske čitaonice i pohranu građe. Takva služba također vodi evidenciju o izdavačkoj djelatnosti fakulteta i surađuje s ostalim knjižnicama. Odjelne knjižnice su zadužene za izgradnju fondova, obradu građe, sudjelovanje u stvaranju središnjih baza podataka i organiziranju informatijsko-referalne službe.⁹

O nabavnoj politici u visokoškolskoj knjižnici odlučuju ravnatelj i knjižnični odbor kao savjetodavno tijelo. Nabavu treba provoditi s obzirom na programe matične ustanove i njihove promjene, strukturu i sadržaj fondova srodnih knjižnica i potrebe korisnika koje se istražuju. Fondovi se mogu formirati kupnjom, obveznim primjerkom, darom i zamjenom publikacija, ali u skladu s nabavnom politikom. Izgradnja zbirke ovisi o njenoj svrsi, namjeni, načinu korištenja, strukturi zbirke s obzirom na sadržaj i format na kojem se nalazi, visini proračuna za nabavu građe i raspodijeljenosti sredstava na određena područja. Prema preporuci Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje Republike Hrvatske knjižnice visokih učilišta trebaju nabavljati udžbenike u skladu s brojem studenata koji trenutno pohađaju neki kolegij. Za obveznu literaturu bi broj primjeraka trebao iznositi 20% od broja studenata, a za dopunsku literaturu bi taj broj trebao biti 10%.¹⁰

Rad s korisnicima podrazumijeva posudbu i međuknjižničnu posudbu, selektivno pružanje informacija (kataložnih, bibliografskih, faktografskih, referalnih i sl.), organiziranje specijalne zbirke, retrospektivna pretraživanja i informatijsko opismenjivanje korisnika. U posljednjih nekoliko godina obrazovanje korisnika od strane knjižničara je najbrže rastući segment knjižničnih usluga. Tako se knjižnice aktivno uključuju u obrazovne procese poticanjem informatijske pismenosti svojih korisnika. Knjižničari mogu educirati studente, nastavnike i zaposlenike na sveučilištu organiziranjem radionica, tečajeva i seminara. Studente se može poučavati pretraživanju online kataloga knjižnice, mrežnih izvora informacija i baza podataka, traženju i vrednovanju potrebnih informatijskih izvora, upoznavanju kataložnog opisa radi samostalnog pronalaženja građe, citiranju literature, autorskom pravu i sl.¹¹

2.3. Suradnja knjižnica

⁹ Usp. Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. Nav. dj., str. 4.

¹⁰ Usp. Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj, 2008. Str. 8- 9. URL: http://www.fer.unizg.hr/download/repository/Standardi_i_smjernice-listopad_2008_2_3_2-1.pdf (2015-06-28)

¹¹ Usp. Stojanovski, Jadranka. Visokoškolske i znanstvene knjižnice: zašto ih trebamo više nego ikada? // Kemija u industriji 62, 11-12 (2013), str. 454. URL: <http://hrcak.srce.hr/110411> (2015-06-28)

Poslanje visokoškolskih knjižnica izmijenilo se u odnosu na prošlost jer je prošlo vrijeme kada je knjižnica kontrolirala pristup znanju. Danas je prisutan velik broj informacija u digitalnom obliku koje nisu proizveli stručnjaci nego široka zajednica, a cirkuliranje takvog nesavršenog znanja uzrokuje njegov značajan utjecaj u nekim područjima znanosti i prije nego je formalno objavljeno. Zato knjižnicama preostaje da na novonastale promjene odgovore udruživanjem sa srodnim informacijskim službama koje djeluju na istim ili srodnim područjima i disciplinama što će povećati brzinu i uspješnost uvođenja promjena. Nastavnici bi trebali surađivati s knjižnicama u procesima planiranja i razvoja nastavnih programa, te odabira i nabave potrebne i aktualne literature, kako za nastavu, tako i za istraživanja.¹²

Osim suradnje s drugim knjižnicama, suvremene knjižnice surađuju s korisnicima koje ne smatraju samo „potrošačima“ informacija nego i aktivnim stvarateljima znanja koji svojim publikacijama nadopunjuju knjižnične zbirke, npr. proizvodnjom sveučilišnih udžbenika, nastavnih materijala, znanstvenih radova i pohranom radova u institucijske repozitorije što povećava čitanost i utjecaj radova. Njihovu međusobnu interakciju omogućuju i Web 2.0 alati, ali je za njihovu primjenu i održavanje nužna podrška informacijskih stručnjaka, stoga suvremene knjižnice surađuju i s odjelima za informacijske znanosti. Visokoškolske knjižnice mogu iskoristiti mogućnosti koje su im na raspolaganju i ugraditi u svoju organizaciju suvremena dostignuća knjižnične djelatnosti i znanosti te se usmjeriti na osiguravanje pristupa međuknjižničnoj posudbi i brzu dostavu informacija korisniku, a manje se obazirati na samo posjedovanje fonda i nabavu. Osim djelatnosti visokoškolskih knjižnica, promijenio se i njihov prostor koji je prije služio uglavnom za organizaciju i pohranu tiskanih knjižnih zbirki, dok je on danas opremljen računalima i mrežnom opremom potrebnom za učenje što visokoškolske knjižnice pretvara u mjesta za učenje, istraživanje, upotrebu medija i grupni rad, tj. mjesta gdje su najnovije tehnologije isprepletene s tradicionalnim izvorima znanja.¹³

¹² Usp. Isto.

¹³ Usp. Isto.

3. ANALIZA MREŽNIH STRANICA VISOKOŠKOLSKIH KNJIŽNICA

Za potrebe završnog rada pregledano je dvadeset i pet mrežnih stranica visokoškolskih knjižnica na kojima se navode poslanja ili misije, vizije, ciljevi, zadaće i vrijednosti. Točnije, analiza je provedena na šest visokoškolskih knjižnica Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, sedam sveučilišnih knjižnica, pet veleučilišnih knjižnica i sedam visokoškolskih knjižnica sa Sveučilišta u Zagrebu. Uzorak sadrži primjere svih vrsta visokoškolskih knjižnica iz različitih dijelova Hrvatske, odnosno iz većih hrvatskih gradova (Zagreba, Osijeka, Rijeke, Splita, Čakovca, Pule, Dubrovnika, Đakova, Karlovca, Vukovara i Požege).

Knjižnice koje su uključene u analizu su: Knjižnica Elektrotehničkog fakulteta u Osijeku¹⁴, Knjižnica Filozofskog fakulteta u Osijeku¹⁵, Knjižnica Građevinskog fakulteta u Osijeku¹⁶, Knjižnica Pravnog fakulteta u Osijeku¹⁷, Knjižnica Umjetničke akademije u Osijeku¹⁸, Knjižnica Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli¹⁹, Knjižnica Sveučilišta Sjever²⁰, Knjižnica za društvene znanosti Sveučilišta u Dubrovniku²¹, Knjižnica Sveučilišta u Splitu²², Knjižnica Sveučilišta u Zadru²³, Knjižnica Hrvatskog katoličkog sveučilišta²⁴, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu²⁵, Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu²⁶, Knjižnica Agronomskog fakulteta u Zagrebu²⁷, Knjižnica Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu²⁸, Knjižnica Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu²⁹, Knjižnica Fakulteta organizacije i informatike Varaždin³⁰, Knjižnica Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu³¹, Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu³², Knjižnica Geodetskog fakulteta u Zagrebu³³,

¹⁴ Usp. Knjižnica Elektrotehničkog fakulteta u Osijeku. URL: <http://www.etfos.unios.hr/fakultet/knjiznica#anc> (2015-06-27)

¹⁵ Usp. Knjižnica Filozofskog fakulteta u Osijeku. URL: <http://www.ffos.unios.hr/knjiznica> (2015-06-27)

¹⁶ Usp. Knjižnica Građevinskog fakulteta u Osijeku. URL: <http://www.szi.irb.hr/knjiznice/?libid=46&task=nsi> (2015-06-27)

¹⁷ Usp. Knjižnica Pravnog fakulteta u Osijeku. URL: <http://www.pravos.unios.hr/pfo/knjiznica> (2015-06-27)

¹⁸ Usp. Knjižnica Umjetničke akademije u Osijeku. URL: http://www.uaos.unios.hr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=76&Itemid=301 (2015-06-27)

¹⁹ Usp. Knjižnica Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. URL: http://www.skpu.hr/o_nama/sveucilisna-knjiznica (2015-06-27)

²⁰ Usp. Knjižnica Sveučilišta Sjever. URL: <http://www.unin.hr/wp-content/uploads/Pravilnik-o-radu-sveu%C4%8Dili%C5%A1ne-knji%C5%BEnice2.pdf> (2015-06-27)

²¹ Usp. Knjižnica za društvene znanosti Sveučilišta u Dubrovniku. URL: <http://www.unidu.hr/odjeli.php?idizbornik=420> (2015-06-27)

²² Usp. Knjižnica Sveučilišta u Splitu. URL: <http://www.svkst.unist.hr/O-knjiznici/djelatnost-knjinice.html> (2015-06-27)

²³ Usp. Knjižnica Sveučilišta u Zadru. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/Oknji%C5%BEnici/Poslanje/tabid/4407/Default.aspx> (2015-06-27)

²⁴ Usp. Knjižnica Hrvatskog katoličkog sveučilišta. URL: <http://www.unicath.hr/knjiznica> (2015-06-27)

²⁵ Usp. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <http://www.nsk.hr> (2015-06-27)

²⁶ Usp. Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu. URL: <http://www.djkbfb.unios.hr/knjiznica-povijest> (2015-06-27)

²⁷ Usp. Knjižnica Agronomskog fakulteta u Zagrebu. URL: http://www.agr.unizg.hr/hr/article/51/o_knji%C5%BEnici (2015-06-27)

²⁸ Usp. Knjižnica Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu. URL: http://www.adu.unizg.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=711&Itemid=137 (2015-06-27)

²⁹ Usp. Knjižnica Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. URL: <http://www.fer.unizg.hr/knjiznica/o> (2015-06-27)

³⁰ Usp. Knjižnica Fakulteta organizacije i informatike Varaždin. URL: <http://www.foi.unizg.hr/knjiznica/misija> (2015-06-27)

³¹ Usp. Knjižnica Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu. URL: <https://www.fpzg.unizg.hr/knjiznica> (2015-06-27)

³² Usp. Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu. URL: <http://knjiznica.ffzg.unizg.hr/home> (2015-06-27)

³³ Usp. Knjižnica Geodetskog fakulteta u Zagrebu. URL: <http://www.geof.unizg.hr/mod/page/view.php?id=670> (2015-06-27)

Knjižnica Veleučilišta Lavoslava Ružičke u Vukovaru³⁴, Knjižnica Veleučilišta u Karlovcu³⁵, Knjižnica Veleučilišta u Požegi³⁶, Knjižnica Veleučilišta u Rijeci³⁷, Knjižnica Međimorskog veleučilišta u Čakovcu³⁸.

Na mrežnim stranicama visokoškolskih knjižnica dvanaest knjižnica opisuje zadaće, osam knjižnica navodi ciljeve, sedam knjižnica spominje poslanje ili misiju, četiri knjižnice navode viziju, a samo jedna knjižnica navodi vrijednosti. Zadaće visokoškolskih knjižnica navodi čak dvanaest visokoškolskih knjižnica: Knjižnica Umjetničke akademije u Osijeku, Knjižnica Građevinskog fakulteta u Osijeku, Knjižnica Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Knjižnica Sveučilišta u Splitu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Knjižnica Sveučilišta Sjever, Knjižnica Veleučilišta Lavoslava Ružičke u Vukovaru, Knjižnica Međimorskog veleučilišta u Čakovcu, Knjižnica Veleučilišta u Karlovcu, Knjižnica Veleučilišta u Požegi, Knjižnica Pravnog fakulteta u Osijeku i Knjižnica Elektrotehničkog fakulteta u Osijeku.

Ciljeve na svojim mrežnim stranicama navode Knjižnica Filozofskog fakulteta u Osijeku, Knjižnica Građevinskog fakulteta u Osijeku, Knjižnica Pravnog fakulteta u Osijeku, Knjižnica Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu, Knjižnica Sveučilišta u Zadru, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Knjižnica Veleučilišta u Karlovcu i Knjižnica Veleučilišta u Požegi.

Poslanje ili misiju na svojim mrežnim stranicama spominje sedam visokoškolskih knjižnica: Knjižnica Filozofskog Fakulteta u Osijeku, Knjižnica Sveučilišta u Zadru, Knjižnica Pravnog fakulteta u Osijeku, Knjižnica Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Knjižnica Hrvatskog katoličkog sveučilišta i Knjižnica Sveučilišta u Splitu.

Viziju na svojim mrežnim stranicama imaju istaknutu sljedeće visokoškolske knjižnice: Knjižnica Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu, Knjižnica Sveučilišta u Splitu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Knjižnica Hrvatskog katoličkog sveučilišta. Vrijednost navodi samo jedna visokoškolska knjižnica, a to je Knjižnica Sveučilišta u Splitu.

³⁴ Usp. Knjižnica Veleučilišta Lavoslava Ružičke u Vukovaru. URL: <http://www.vevu.hr/index.php?g=4&i=158&j=166> (2015-06-27)

³⁵ Usp. Knjižnica Veleučilišta u Karlovcu. URL: http://www.vuka.hr/fileadmin/user_upload/knjižnica/dokumenti/Pravilnik_o_rad_u_knjižnice_ovj.pdf (2015-06-27)

³⁶ Usp. Knjižnica Veleučilišta u Požegi. URL: http://www.vup.hr/o_veleucilistu/sluzbe/knjižnica/default.aspx (2015-06-27)

³⁷ Usp. Knjižnica Veleučilišta u Rijeci. URL: <http://www.veleri.hr/?q=node/12> (2015-06-27)

³⁸ Usp. Knjižnica Međimorskog veleučilišta u Čakovcu. URL: <http://www.mev.hr/index.php/knjižnica-2/> (2015-06-27)

Sadržajnom analizom poslanja utvrđeno je da je visokoškolskim knjižnicama najvažnije omogućiti slobodan pristup informacijskim izvorima koji su relevantni za nastavu, istraživanje i druge potrebe sveučilišne zajednice, što potvrđuje primjer poslanja knjižnice Filozofskog fakulteta: „Poslanje knjižnice Filozofskoga fakulteta je omogućiti slobodan pristup knjižnim i neknjižnim izvorima informacija potrebnim studentima i znanstveno - nastavnim osoblju Filozofskoga fakulteta u Osijeku s ciljem izvršavanja nastavnih planova i programa kolegija pojedinačnih studija, te u istraživačkom i nastavnim radu.“³⁹ Poslanje knjižnice Filozofskog fakulteta potvrđuje da visokoškolska knjižnica djeluje s namjerom pružanja podrške nastavi i znanstvenom radu kako je i opisano u literaturi. U izvorima je također navedeno da poslanje sadrži ciljeve i zadaće. Iako mnoge visokoškolske knjižnice na svojim mrežnim stranicama nemaju izravno navedeno poslanje, spominju se temeljne djelatnosti knjižnice koje obuhvaćaju osnovne zadaće (prikupljanje, stručna obrada, pohrana i osiguravanje pristupa građi) ili se spominje da se poslanje ostvaruje kroz ciljeve.

Misija i poslanje se po sadržaju vrlo često preklapaju. S obzirom da visokoškolske knjižnice trebaju pružiti podršku i omogućiti slobodan pristup informacijama, izjave o misiji također sadrže zadaće i ciljeve kao što se to navodi na mrežnoj stranici Nacionalne i sveučilišne knjižnice: „Knjižnična je djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku, a Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu javna je ustanova od nacionalnog značenja koja obavlja knjižničnu i informacijsku djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske i središnje knjižnice Sveučilišta u Zagrebu. Knjižnica obavlja i znanstveno-istraživačku i razvojnu djelatnost radi promicanja hrvatskog knjižničarstva te izgradnje i razvoja hrvatskoga knjižničnog sustava. (...)“

Misija je Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pružiti svakom svojem korisniku, hrvatskom društvu u cjelini, kao i svima zainteresiranima, bez obzira na to gdje se nalazili, najkvalitetniju knjižničnu uslugu, povećati razinu znanja i sposobnosti na nacionalnoj te prepoznavanje tih sposobnosti na međunarodnoj razini, prikupljajući, obrađujući, čuvajući te dajući na korištenje građu okupljenu u zbirkama, kao i u cjelokupnom knjižničnom fondu Knjižnice.“⁴⁰ U misiji se vrlo često navodi na kojem području knjižnica djeluje, tj. kome je namijenjena i što nudi.

U viziji se objašnjava što knjižnica želi biti i činiti u budućnosti, tj. kako percipira svoju važnost, npr. knjižnica želi poboljšati kvalitetu usluga, omogućiti brži i jednostavniji

³⁹ Knjižnica Filozofskog fakulteta u Osijeku. Nav. dj.

⁴⁰ Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Nav. dj.

pristup informacijama. Primjer knjižnice koja navodi viziju je Sveučilišna knjižnica u Splitu: „Razvijajući poslovanje na temeljima knjižnične znanosti i stručne prakse, Sveučilišna knjižnica u Splitu svojim knjižničnim resursima, uslugama i programima želi biti partner u organiziranju znanja, u učenju i znanstveno-istraživačkim procesima u visokoškolskim knjižnicama Sveučilišta u Splitu i specijalnim knjižnicama Županije splitsko-dalmatinske. Kvalitetom usluga želi steći povjerenje svih kategorija korisnika. Programima stručne suradnje želi postati sjedište susreta srodnih knjižnica i knjižničnih sustava.“⁴¹

U literaturi je navedeno da ciljevi izražavaju opće uvjete koji se očekuju u budućnosti. Ciljevi visokoškolskih knjižnica uglavnom su vezani uz razvijanje informacijske pismenosti i kritičkog mišljenja, poticanje studenata za učenjem i istraživanjem, razvijanje i poticanje knjižničarske stručnosti i vještina, sakupljanje, čuvanje, stručno obrađivanje i osiguravanje pristupa fondu, a ono što većina knjižnica navodi kao svoj cilj opisano je na mrežnoj stranici Knjižnice Veleučilišta u Požegi: „Knjižnica djeluje kao posebna ustrojbeno jedinica u sastavu sveučilišta sa svrhom djelotvornog i cjelovitog osiguranja uvjeta za realizaciju znanstveno-istraživačke, stručne, nastavne, obrazovne i izdavačke djelatnosti.“⁴²

Većina visokoškolskih knjižnica koje navode zadaće na svojim mrežnim stranicama, navode samo osnovne zadaće koje obavljaju, a to su: prikupljanje, stručna obrada, pohrana/arhiviranje i osiguravanje pristupa građi. Neke od njih detaljnije navode zadaće kao npr. Knjižnica Veleučilišta u Karlovcu: Zadaci ove knjižnice su:

1. „prikupljanje, izgradnja i organizacija knjižničkog fonda,
2. stručna obrada knjižnične građe,
3. izrada kataloga,
4. čuvanje i zaštita knjižnične građe, računalne opreme i inventara Knjižnice,
5. provođenje mjera zaštite knjižnične građe koja predstavlja kulturno dobro,
6. osiguravanje korištenja i posudbe knjižnične građe,
7. pružanje pomoći korisnicima pri izboru i korištenju knjižnične građe, informacijskih pomagala i izvora,
8. vođenje dokumentacije o građi i korisnicima,
9. revizija knjižnične građe.“⁴³

Kao što je već spomenuto, zadaće su ponekad opisane unutar poslanja, misije i ciljeva.

⁴¹ Knjižnica Sveučilišta u Splitu. Nav. dj.

⁴² Knjižnica Veleučilišta u Požegi. Nav. dj.

⁴³ Knjižnica Veleučilišta u Karlovcu. Nav. dj.

Vrijednosti na svojoj mrežnoj stranici navodi samo jedna visokoškolska knjižnica: Knjižnica Sveučilišta u Splitu. Ona navodi sveukupno šest vrijednosti a to su: tradicija, posebnost, odgovornost, otvorenost, suradnja i izvrsnost. Sveučilišna knjižnica u Splitu njeguje tradiciju jer je utemeljena 1903. godine i baštini fond od tadašnje Gradske biblioteke. Posebna je po fondu koji se razlikuje od drugih knjižnica jer sadrži zbirke starih i vrijednih knjiga i ostale građe iz 19. st. s područja Dalmacije i zbirke stručno-znanstvene literature za potrebe nastave i znanstveno-istraživačkog rada Sveučilišta u Splitu. Odgovornost pokazuje razvijanjem knjižničarskih pomagala koja se temelje na suvremenim informacijskim tehnologijama i omogućavajući dostupnost znanja na različitim medijima te čuvanjem građe od oštećenja i otuđenja u najtežim uvjetima. Knjižnica je otvorena svim kategorijama korisnika bez obzira na spol, rasu, nacionalnost, vjeru, političko opredjeljenje, stupanj obrazovanosti i spoznajno intelektualnih mogućnosti. Suradnjom s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu i s drugim središnjim knjižnicama hrvatskih sveučilišta spomenuta knjižnica razvija knjižnične proizvode i usluge na čijoj kvaliteti temelji svoju poslovnu izvrsnost, a kvalitetu postiže uvođenjem novih sadržaja te radnih i istraživačkih metoda.⁴⁴

4. ZAKLJUČAK

Poslanje visokoškolskih knjižnica uglavnom se odnosi na pružanje podrške nastavi i znanstvenim istraživanjima kroz prikupljanje građe, stručnu obradu, pohranu/arhiviranje i omogućavanje korištenja građe. Poslanje visokoškolske knjižnice može se ispuniti težnjom k postavljenim ciljevima, a ciljevi se ostvaruju ispunjavanjem zadataka koji mogu biti definirani na tjednoj ili mjesečnoj razini. Zadaci visokoškolskih knjižnica preklapaju se sa zadacima ostalih vrsta knjižnica te su u radu navedeni opći, tj. osnovni zadaci knjižnica, iako visokoškolske knjižnice imaju i svoje posebne zadaće, kao što su planiranje i organiziranje

⁴⁴ Usp. Knjižnica Sveučilišta u Splitu. Nav. dj.

izgradnje fonda, izrada zapisa o fondu, kataloga, biltena prinova, formalna, sadržajna i analitička obrada građe, suradnju sa srodnim knjižnicama, zamjena publikacija s drugim institucijama, zaštita građe i rad s korisnicima.

Poslanje visokoškolskih knjižnica mijenjalo se kroz povijest s obzirom na njihovu ulogu u društvu. Prije je naglasak bio na posjedovanju i nabavi građe, a danas je na omogućavanju pristupa informacijama i brzom dostavi informacija. Da bi se visokoškolske knjižnice brže razvijale trebaju surađivati s različitim institucijama i usklađivati svoj rad. Time se uglavnom bavi sveučilišna knjižnica na razini sustava knjižnica sveučilišta, ali je potrebno povezivati se i s ostalim knjižnicama u zemlji i inozemstvu.

Analizom mrežnih stranica visokoškolskih knjižnica utvrđeno je da se poslanje analiziranih knjižnica često poklapa s misijom te sadrži zadaće i ciljeve. Većina visokoškolskih knjižnica nema navedene sve kategorije, nego samo neke od njih. Pokazalo se da visokoškolske knjižnice na svojim mrežnim stranicama najčešće navode zadaće, a najrjeđe spominju vrijednosti. Prema sadržajnoj analizi mrežnih stranica može se zaključiti da visokoškolske knjižnice nastoje ispuniti poslanja, zadaće i ciljeve koji su propisani u literaturi. Naime, većini visokoškolskih knjižnica je bitno da osiguraju pristup informacijama studentima i znanstveno-nastavnom osoblju za učenje i istraživanje i da ispune barem osnovne zadaće knjižnica. Budući da neke visokoškolske knjižnice ne navode poslanja, zadaće i ciljeve, bilo bi poželjno da ih istaknu na svojim mrežnim stranicama kako bi se postojeći, ali i potencijalni korisnici uvjerali da uistinu provode misiju i pružaju različite usluge u svojem svakodnevnom poslovanju.

5. LITERATURA

1. Knjižnica Agronomskog fakulteta u Zagrebu. URL:
http://www.agr.unizg.hr/hr/article/51/o_knji%C5%BEnici (2015-06-27)
2. Knjižnica Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu. URL:
http://www.adu.unizg.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=711&Itemid=137 (2015-06-27)
3. Knjižnica Elektrotehničkog fakulteta u Osijeku. URL:
<http://www.etfos.unios.hr/fakultet/knjiznica#anc> (2015-06-27)
4. Knjižnica Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. URL:
<http://www.fer.unizg.hr/knjiznica/o> (2015-06-27)

5. Knjižnica Fakulteta organizacije i informatike Varaždin. URL: <http://www.foi.unizg.hr/knjiznica/misija> (2015-06-27)
6. Knjižnica Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu. URL: <https://www.fpzg.unizg.hr/knjiznica> (2015-06-27)
7. Knjižnica Filozofskog fakulteta u Osijeku. URL: <http://www.ffos.unios.hr/knjiznica> (2015-06-27)
8. Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu. URL: <http://knjiznica.ffzg.unizg.hr/home> (2015-06-27)
9. Knjižnica Geodetskog fakulteta u Zagrebu. URL: <http://www.geof.unizg.hr/mod/page/view.php?id=670> (2015-06-27)
10. Knjižnica Građevinskog fakulteta u Osijeku. URL: <http://www.szi.irb.hr/knjiznice/?libid=46&task=ns1> (2015-06-27)
11. Knjižnica Hrvatskog katoličkog sveučilišta. URL: <http://www.unicath.hr/knjiznica> (2015-06-27)
12. Knjižnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu. URL: <http://www.djkbf.unios.hr/knjiznica-povijest> (2015-06-27)
13. Knjižnica Međimurskog veleučilišta u Čakovcu. URL: <http://www.mev.hr/index.php/knjiznica-2/> (2015-06-27)
14. Knjižnica Pravnog fakulteta u Osijeku. URL: <http://www.pravos.unios.hr/pfo/knjiznica> (2015-06-27)
15. Knjižnica Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. URL: http://www.skpu.hr/o_nama/sveucilisna-knjiznica (2015-06-27)
16. Knjižnica Sveučilišta Sjever. URL: <http://www.unin.hr/wp-content/uploads/Pravilnik-o-radu-sveu%C4%8Dili%C5%A1ne-knji%C5%BEnice2.pdf> (2015-06-27)
17. Knjižnica Sveučilišta u Splitu. URL: <http://www.svkst.unist.hr/O-knjiznici/djelatnost-knjinice.html> (2015-06-27)
18. Knjižnica Sveučilišta u Zadru. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/Oknji%C5%BEnici/Poslanje/tabid/4407/Default.aspx> (2015-06-27)
19. Knjižnica Umjetničke akademije u Osijeku. URL: http://www.uaos.unios.hr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=76&Itemid=301 (2015-06-27)
20. Knjižnica Veleučilišta Lavoslava Ružičke u Vukovaru. URL: <http://www.vevu.hr/index.php?g=4&i=158&j=166> (2015-06-27)

21. Knjižnica Veleučilišta u Karlovcu. URL:
http://www.vuka.hr/fileadmin/user_upload/knjiznica/dokumenti/Pravilnik_o_radu_knjiznice_ovj.pdf(2015-06-27)
22. Knjižnica Veleučilišta u Požegi. URL:
http://www.vup.hr/o_veleucilistu/sluzbe/knjiznica/default.aspx (2015-06-27)
23. Knjižnica Veleučilišta u Rijeci. URL: <http://www.veleri.hr/?q=node/12> (2015-06-27)
24. Knjižnica za društvene znanosti Sveučilišta u Dubrovniku. URL:
<http://www.unidu.hr/odjeli.php?idizbornik=420> (2015-06-27)
25. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. URL: <http://www.nsk.hr> (2015-06-27)
26. Petr Balog, Kornelija: Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama.
Osijek : Filozofski fakultet, 2010.
27. Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj, 2008. URL:
http://www.fer.unizg.hr/download/repository/Standardi_i_smjernice-listopad_2008_2_3_2-1.pdf(2015-06-28)
28. Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33 (1990), str. 1-6. URL:
https://www.fer.hr/download/repository/Standardi_za_visoko%C5%A1kolske_knji%C5%BEnice_u_RH_iz_1990.pdf (2015-06-28)
29. Stojanovski, Jadranka. Visokoškolske i znanstvene knjižnice: zašto ih trebamo više nego ikada? // Kemija u industriji 62, 11-12 (2013), str. 452-455. URL:
<http://hrcak.srce.hr/110411> (2015-06-28)